

Регіональні проблеми природокористування

УДК 332.486330.15

Д.М. Стеченко, І.В. Безуглий

Концептуальні засади використання системного підходу у дослідженнях рекреаційно-туристичного природокористування

Розглядаються методологічні питання використання системного підходу у дослідженнях рекреаційно-туристичної сфери. Акцентується увага на двох напрямках використання системного підходу: синтезі наукових методів дослідження і формуванні моделей складноорганізованих об'єктів. Викладено основні положення авторської інтерпретації регіональної рекреаційно-туристичної системи.

Ключові слова: системний підхід, регіональна рекреаційно-туристична система, інтерпретація, природокористування, наукові методи.

Рекреаційно-туристичне природокористування є складовою частиною національного господарського комплексу. Формування моделі раціонального використання природно-рекреаційного потенціалу забезпечить Україні розвиток сфери оздоровчих послуг.

Аналіз наукової літератури економічного спрямування дозволяє зробити узагальнення щодо двох напрямів використання системного підходу. По-перше, використання системного підходу забезпечує синтез наукових методів дослідження, які належать до різних наук. Цей напрям отримав назву комплексного підходу і використовується у дослідженнях вітчизняних вчених Б.М. Данилишина, С.І. Дорогунцова, Т.С. Максимової, М.Г. Чумаченка та ін. [1, с. 18-25; 2, с. 154-161; 3]. По-друге, – конструювання складноорганізованих об'єктів, що пояснюють закономірності розвитку соціально-економічних процесів. Цей напрям використовувався у дослідженнях рекреаційно-туристичної сфери Ю.О. Веденим, П.В. Гудзьом, Н.С. Мироненком, В.С. Преображенським та іншими вченими [4–15]. Використання системного підходу у дослідженнях природно-ресурсного потенціалу знайшло відображення у наукових працях В.П. Руденка, М.А. Хвесика, В.А. Голяна. [16–17]. Також, існують наукові праці, які досліджують синергетичні властивості систем [18].

Науковий інструментарій обґрунтування управлінських рішень, який використовується у регіональній економіці, розділяється на методи територіального економічного аналізу і математичні моделі [2, с. 154]. Це дозволяє визначити особливості функціонування господарства регіону та відтворювальних процесів у галузевому та територіальному аспектах. Аналітичні методи ефективні для дослідження окремих господарських процесів регіонального розвитку. Але існує необхідність урахування впливу на господарські процеси соціальної, демографічної, природно-ресурсної, інституційної та інших підсистем. Проведений аналіз системи ефективного ресурсокористування припускає існування системних взаємозв'язків між природним середовищем та суспільством [1, с. 18-25]. Природні

© Д.М. Стеченко, І.В. Безуглий, 2008.

ресурси належить розглядати як елемент продуктивних сил, що інтегрується у виробничу систему. На думку авторів, «зв'язок між компонентами системи настільки істотний, що зміна одного із них викликає перебудову інших, а нерідко і системи у цілому».

Одним із проявів такого взаємозв'язку є рівень використання природно-рекреаційного потенціалу. Розвиток рекреаційно-туристичного природокористування доцільно розглядати у двох взаємозалежних аспектах. По-перше, – це задоволення потреб населення та приїжджих в організації територій для відпочинку. По-друге, – відтворення природно-рекреаційного потенціалу. Таким чином, при застосуванні системного підходу необхідно врахувати елементи, в яких відображені наслідки розвитку регіональних процесів.

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати про перспективність використання системного підходу в регіональних дослідженнях, пов'язаних з процесами природокористування [1-2, 16-17]. Так, Т.С. Максимова вважає, що «найбільш значущі результати наукових досліджень у даний час зроблено на стику різних наук, на якому народжуються нові наукові напрямки» [2, С. 155]. Вивчення синтезу наукових методів передбачає виділення процесів спеціалізації та інтеграції. Спеціалізація наук дозволяє розробити ефективні методи і принципи дослідження в одній галузі знань, а інтеграція залучає їх у інші сфери. Багато проблем природокористування можуть отримати правильне наукове висвітлення, спираючись саме на методологію системного підходу. Діалектичні методи, які закладені в його розробці, дозволяють адаптувати існуючий інструментарій до реальних проблемних ситуацій. На необхідність запровадження системного підходу, при об'єднанні інтересів виробництва із збереженням еколого-ресурсної бази, вказують М. А. Хвесик і В. А. Голян [17, с. 78-79]. На їх думку, екологічні проблеми переплітаються із соціально-економічним, що потребує комплексного характеру дослідження.

Уява про розвиток у взаємодії процесів природокористування передбачає широке використання картографічних методів. Їх переваги полягають у тому, що вони характеризують структуру економічного простору. При цьому картографічний матеріал виступає як образно-знакова модель території [2, с. 154]. На нашу думку, при визначенні пріоритетів розвитку рекреаційно-туристичного природокористування необхідно використати картографічні моделі із позначенням територій, які мають цінні оздоровчі властивості. Економіко-математичні методи забезпечують виявлення факторів впливу на рекреаційно-туристичне природокористування та регулятивний розвиток процесів у майбутньому.

В цілому, під системним підходом розуміється методологічний напрям у науці, основне знання якого полягає у розробці методів дослідження і конструювання складноорганізованих об'єктів (систем) [2, с. 157]. Його інструментарій становлять методи розроблення, обґрунтування і прийняття рішень щодо створення технічних, економічних, соціальних та інших типів систем, які потребують управління чи регулювання.

М.Г. Чумаченко вважає, що під системою слід розуміти комплекс взаємопов'язаних елементів, які наділені загальними якостями, спрямованими на здійснення певної мети [3, с. 4]. Елементом системи вважається об'єкт, який у даному дослідженні не потребує розчленування на частини, тобто внутрішня структура елемента не вивчається. При визначенні складу системи доцільно використати наступні принципи:

- наявності у системи певної мети;
- існування внутрішньої структури системи, яка утворюється з її взаємопов'язаних елементів;
- наявності обмежень, які накладає зовнішнє оточення;
- визначення ресурсів, необхідних для забезпечення її функціонування;
- врахування необхідності регулювання системи.

Тільки такий набір елементів, який відповідає викладеним принципам, може утворювати систему.

З позиції системного підходу дослідження регіональних процесів рекреаційно-туристичного природокористування об'єднує два взаємозалежні об'єктивні аспекти. Один полягає у внутрішніх кількісних і якісних змінах елементів регіональної системи, їх структурі і функціях. Другий – у зовнішніх змінах, які відбуваються у результаті взаємодії регіональної системи із суспільними явищами. Методологічний сенс такої подвоєності передбачає виявлення предметної особливості і цільову спрямованість розвитку процесів використання ресурсів.

У дослідженнях рекреаційно-туристичної сфери системний підхід використовується у двох напрямках. Перший – синтез методів наукового дослідження. Другий – інтерпретація регіональної рекреаційно-туристичної системи. Перший напрям знайшов відображення у розробці науково-методичних основ комплексного аналізу і прогнозування регіональної рекреаційно-туристичної системи. Під комплексним аналізом розуміється сукупність взаємопов'язаних методів, які шляхом розкладання об'єкта дослідження на складові елементи встановлюють їх взаємозв'язки та дозволяють визначати напрями подальшого використання оздоровчих територій.

Складові елементи комплексного аналізу доцільно розділити на дві групи: методи, які дозволяють виявити наукову проблему, та такі, що визначають шляхи її вирішення. До першої групи слід віднести функціональний, системний, факторний, компонентний і регіональний аналізи. Другу групу становлять економіко-екологічний, інвестиційний та кластерний види аналізу.

В.П. Руденко вважає, що «комплексний підхід до вивчення природно-ресурсного потенціалу реалізовується через систему взаємопов'язаних методів дослідження» [16, с. 121]. На його думку, найважливішими методами є: економічна оцінка використання природного потенціалу; системно-структурний аналіз; оцінка охорони і відтворення ресурсів, рівня забруднення природного середовища; картографічне моделювання; проведення типології ресурсів; дослідження природно-ресурсних комплексів; природно-ресурсне районування і прогнозування тенденцій розвитку.

Аналіз наявних інтерпретацій регіональної рекреаційно-туристичної системи дозволяє стверджувати, що у світових і українських наукових працях економічного спрямування відсутні чіткі теоретико-методологічні підходи щодо поняття «регіональна рекреаційно-туристична система». Цей термін має фіксоване значення, що важливо для розкриття його сутності. Поняття «система» – ідеальний об'єкт, що відбиває у свідомості деяку групу матеріальних об'єктів (явищ), які виділяються у процесі пізнання матеріального світу [19, с. 17]. Усі існуючі визначення системи розділяються на дві групи: одна відбиває структуру складного поняття, друга – спрямована на підкреслення в понятті практичного призначення.

Так, «рекреаційно-туристична» підкреслює спрямованість функцій системи на реалізацію оздоровчих потреб населення, а «регіональна» окреслює кордони її

дії. Поняття «рекреаційний» означає спрямований на відновлення життєвих сил людини, має кілька напрямів використання, які залежать від типу оздоровчих занять. З поняттям «туристичний» пов'язаний тимчасовий виїзд громадян з місць постійного проживання, з метою відновлення життєвих сил і непов'язаний з оплачуваною діяльністю. Як видно, ці два поняття не є тотожними і відображають різні аспекти людської діяльності. Тому, на сучасному етапі наукових досліджень, можливе використання терміна «рекреаційно-туристичний», який пов'язаний з тимчасовим виїздом громадян з місць їх постійного проживання з метою відновлення і розвитку життєвих сил і не пов'язаний з оплачуваною діяльністю.

Багатоспрямованість використання системного підходу у сфері оздоровлення зумовило проведення аналізу існуючих інтерпретацій регіональної рекреаційно-туристичної системи. Залежно від компонентної структури виділені чотири групи визначень (табл. 1).

До першої групи належать інтерпретації, де елементами системи є відпочиваючі, природні і культурно-історичні комплекси, технічні споруди, обслуговуючий персонал, орган управління. У методологічному плані запропонована модель орієнтує на проведення наукових розробок, пов'язаних з нормативним плануванням розвитку сфери оздоровчих послуг. Вперше таку інтерпретацію було висвітлено у роботі «Теоретические основы рекреационной географии» під терміном «базова модель». Впровадженню цієї моделі у практику господарської діяльності передували процеси збільшення потоків відпочиваючих, освоєння територій з посередніми оздоровчими властивостями. У цьому зв'язку виникла необхідність конструювання природно-технологічних геосистем [12]. Такий підхід не втратив актуальності і в період ринкової трансформації суспільства, але був доповнений новими елементами [4; 7; 13; 15].

У другій групі інтерпретацій елементами системи є процеси, які відбуваються в рекреаційно-туристичній сфері. Запропонований Ю.О. Веденіним підхід використовується як методологія дослідження динаміки змін просторової організації суспільства. Процеси розвитку полягають у спрямованості змін соціальної функції території, переміщенні кордонів зон відпочинку і виявленні нових оздоровчих властивостей. Методологічна основа системного підходу передбачає дослідження взаємозв'язку між процесами і явищами. Тому як елементи системи правомірно використовувати просторово-часові локалізації. Дослідження просторової організації виявляють функціональні і територіально-часові зв'язки рекреаційно-туристичної діяльності. Причино-наслідковий аналіз, притаманний системному підходу, визначає сутність організаційно-економічного механізму формування і розвитку регіональної системи.

Третій вид інтерпретацій об'єднує такі визначення, де як елементи системи виступають підприємства [6; 10–11]. Таке бачення територіальної організації рекреаційно-туристичної діяльності характерне для досліджень П.В. Гудзя.

Предметом аналізу виступає система, в межах якої відбувається діяльність підприємств-рекреантів, організацій та установ різних форм власності та господарювання, які використовують лікувально-оздоровчі, пізнавальні та інші ресурси з метою надання рекреаційно-туристичних послуг і отримання прибутку. Запропонована модель спрямована на формування конкурентного поля між підприємствами різних форм власності.

Четвертий підхід до інтерпретації регіональної рекреаційно-туристичної системи подано в роботах М.С. Мироненко та Е.М. Ельдарова [8–9]. «Адаптаційна

модель» вивчає мотивації суб'єктів оздоровчої діяльності. Її використання регулює розвиток гуманітарних аспектів сфери відпочинку.

Підсумовуючи аналіз наявних визначень регіональної рекреаційно-туристичної системи, можна зробити наступні висновки: існує багато дефініцій поняття «регіональна рекреаційно-туристична система», спільне між якими є те, що система має певні властивості, спрямована на досягнення визначених цілей; щодо складових системи, то вони різняться. Як складові системи можуть виступати підсистеми відпочиваючих, природних комплексів, технічних систем, обслуговуючого персоналу, підприємства, які задіяні в рекреаційно-туристичній сфері.

На нашу думку, розробка моделі регіональної рекреаційно-туристичної системи, яка має на меті формування стратегії розвитку природно-рекреаційного потенціалу, має враховувати наступні елементи:

- території з цінними оздоровчими властивостями;
- рекреаційно-туристичні центри;
- відпочиваючих.

Території з цінними оздоровчими властивостями доцільно розділити на три групи. До першої належать зони, які є потенційно привабливими щодо використання у рекреаційно-туристичній сфері. Їх типологія окреслює чотири ступені сприятливості щодо організації відпочинку: найбільш сприятливі, сприятливі, обмежено сприятливі та малосприятливі. Території з найбільш сприятливими умовами характеризуються наявністю лісу поблизу водоймища та виразним рельєфом. Сприятливі характеристики оздоровчих територій мають три різновиди: наявність лісу і водоймища, луку і водоймища, водоймища та виразного рельєфу. До територій, обмежено пристосованих для відпочинку, належать зони з такими ознаками: ліс і виразний рельєф, ліс. Малоприспособлені території характеризуються наявністю лісу і водоймища з ознаками заболочення; безлісним рельєфом, віддаленим від водоймищ; заболоченими місцевостями, порушеними і деградованими ландшафтами.

До другої групи належать об'єкти природно-заповідного фонду, які найбільш пристосовані для використання відпочиваючими. Вони мають статус національних природних парків, регіональних ландшафтних парків і заповідних урочищ.

Третю групу становлять природно-рекреаційні комплекси. Вони являють собою архітектурно-містобудівні утворення з переважанням у їх структурі природного середовища, яке об'єднує в своєму складі території парків, лісопарків, лугопарків та пляжів. До складу природно-рекреаційних комплексів можуть входити окремі об'єкти природно-заповідного фонду. Для таких територій характерне комплексне використання природного середовища і значне різноманіття оздоровчих занять.

Рекреаційно-туристичні центри – це містобудівні утворення, які об'єднують систему підприємств сфери обслуговування та інших галузей, поєднаних спільним використанням природно-рекреаційних ресурсів. Головна функція рекреаційно-туристичного центру полягає у забезпеченні управління оздоровчою діяльністю на певній території.

Підсистема відпочиваючих включає у себе місцеве населення і приїжджих туристів. На підставі нормативного підходу розраховується необхідна кількість оздоровчих територій, залежно від величини населених пунктів і кількості міського та сільського населення. Зв'язки між елементами системи відображають її територіальну і компонентну структури у сучасному і перспективному

Таблиця 1

Основні інтерпретації регіональної рекреаційно-туристичної системи

№ групи	Інтерпретація регіональної рекреаційно-туристичної системи	Елементи системи
1.	<p>Територіальна рекреаційна система – це категорія, в якій знаходять відображення та інтенсивно формуються територіальні курортно-туристичні комплекси [15, с. 42].</p> <p>Територіальна рекреаційна система є складною гетерогенною системою, що складається з взаємозв'язаних підсистем: відпочивальників, природних і культурних комплексів, технічних систем, обслуговуючого персоналу і органів управління, що характеризується як функціонально цілісність, де стан підсистем визначається соціальною функцією системи в цілому, так і територіальною цілісністю, де елементи просторово зв'язані між собою і розміщені на єдиній території [4, с. 26].</p> <p>Територіально-рекреаційна система (комплекс) адміністративної області є поєднанням рекреаційних підприємств і супутніх установ інфраструктури, сполучених тісними рекреаційними зв'язками, а також спільним використанням природного і суспільно-географічного потенціалів області [7, с. 7].</p> <p>Територіальна рекреаційна система – складна, динамічна, ієрархічно підпорядкована і взаємопов'язана сукупність компонентів, функціонування й еволюція яких спрямована на відновлення життєвих сил людини та задоволення її соціальних запитів і потреб [13, с. 27].</p>	<p>група рекреантів; природні і культурні комплекси; технічна система; група обслуговуючого персоналу; система органів управління</p> <p>відпочиваючі; природні і культурні комплекси; технічні системи; обслуговуючий персонал; органи управління</p> <p>рекреанти; природно-рекреаційні комплекси; культурно-історичні пам'ятники; житловий фонд; комунальне господарство; зайняті в рекреації; продовольча база; інженерно-технічні споруди; органи управління.</p> <p>підсистеми: рекреантів; природні та природно-антропогенні комплекси; культурно-історичні комплекси; рекреаційна інфраструктура; обслуговуючий персонал; інженерні споруди; органи управління.</p>
2.	<p>... вся система може бути визначена як цілісна сукупність просторово-часових локалізацій процесів, направлених на задоволення рекреаційних потреб і на територіальну організацію рекреаційної діяльності [5, с. 29].</p>	<p>процеси рекреаційно-туристичної діяльності; процеси функціонування; процеси розвитку.</p>

Продовження табл. 1

№ групи	Інтерпретація регіональної рекреаційно-туристичної системи	Елементи системи
3.	<p>Курортно-рекреаційна економіка є сукупністю підприємств-рекреантів, що використовують власні капітальні ресурси та природні лікувальні ресурси для надання послуг рекреаційного характеру: лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювань, відпочинку з метою задоволення потреб споживачів щодо відновлення фізичних та духовних сил та рекреації природних відновлювальних ресурсів [6, с. 46-47].</p> <p>Міжгалузєва територіальна рекреаційна система – це пропорційно збалансоване просторово-часове сполучення (єдність) підприємств матеріального та нематеріального виробництва, соціальної та рекреаційної сфери послуг, що отримують прибуток за рахунок задоволення рекреаційного попиту при стійкому пріоритеті туристської галузі [11, с. 4].</p> <p>Туристично-рекреаційна система – це просторова система, що складається з багатьох компонентів, пов'язаних між собою прямими та зворотними зв'язками – туристів та рекреантів, природних, культурно-історичних комплексів, туристичних та рекреаційних підприємств, елементів інфраструктури, управлінських структур. Це багатовекторне формування людських, територіальних, функціональних, інформаційних та часових складових, яке за допомогою існуючого природного та ресурсного забезпечення реалізує цикл туристично-рекреаційної діяльності [10, с. 115].</p> <p>Територіальна рекреаційна система, гетерогенна по складу, складається з взаємозв'язаних підсистем: відпочивальників, природних і культурних комплексів, інженерних споруд, обслуговуючого персоналу, органів управління, і характеризується функціональною (стан підсистеми визначається функцією системи в цілому) і територіальною цілісністю [14, с. 30].</p>	<p>підприємства-рекреанти, організації, установи</p> <p>підприємства матеріального та нематеріального виробництва</p> <p>туристи та рекреанти; природні, культурно-історичні комплекси; туристичні та рекреаційні підприємства; елементи інфраструктури</p> <p>підсистеми відпочиваючих; природних і культурних комплексів; технічних споруд; обслуговуючого персоналу; органу управління.</p>
4	<p>Модель, що відображає взаємодію вказаних «суб'єктів», названа середовищною, оскільки розкриває предмет вивчення рекреації перш за все в аспекті проблем довкілля і адаптаційних зв'язків з нею населення [8, с. 28].</p>	<p>стадії соціопсихологічного сприйняття суб'єктами оздоровчого середовища: переддіяльна, діяльна, післядіяльна.</p>

періодах дослідження, а також дозволяють встановлювати кореляційну залежність між ними.

Комплексний аналіз, розроблений на основі синтезування функціонального, системного, факторного, компонентного, регіонального, еколого-економічного, інвестиційного та кластерного видів аналізу, дозволить провести діагностування та корекцію стану природно-рекреаційного потенціалу території.

Запропонована модель регіональної рекреаційно-туристичної системи надасть можливість регулювати процеси переходу оздоровчих територій із категорії потенційно привабливих до складу природно-заповідного фонду та створення на його основі природно-рекреаційних комплексів. Введення до складу системи компонента відпочиваючих дозволить використати нормативний підхід при розрахунку необхідної площі оздоровчих територій. Це впроваджує у процес розвитку сфери оздоровлення елементи планування господарської діяльності. Організація управління процесами використання природно-рекреаційного потенціалу на основі рекреаційно-туристичних центрів забезпечить конкурентоспроможність сфери оздоровчих послуг.

Список використаних джерел

1. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / [Данилишин Б.М., Дорогунцов С. І., Міщенко В.С., Коваль Я.В., Паламарчук М.М.]. – К. : РВПС України, 1999. – 716 с.
2. Максимова Т.С. Регіональний розвиток (аналіз і прогнозування): монографія / Т.С. Максимова. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2003. – 304 с.
3. Чумаченко Н.Г. Проблемы системного анализа / Н.Г. Чумаченко. – Донецк: Ин-т экономики промышленности АН СССР, 1975. – 45 с.
4. Байтерьяков О.З. Географические аспекты формирования и развития горных туристско-рекреационных систем (на примере Крыма): дис. на здобуття наук. ступеня канд. географ. наук : спец. 11.00.02 / О.З. Байтерьяков ; Симферопольский гос. ун-т. – Симферополь, 1996. – 196 с.
5. Веденин Ю.А. Динамика территориальных рекреационных систем / Ю.А. Веденин. – М. : Наука, 1982. – 190 с.
6. Гудзь П.В. Економічні проблеми розвитку курортно-рекреаційних територій / П.В. Гудзь. – Донецьк : Юго-Восток, 2001. – 207 с.
7. Игнатенко А.Н. Рекреационные территориальные системы: научные основы развития и функционирования: [учеб. пособ. для студ. спец. «География»] / А.Н. Игнатенко ; учеб.-метод. каб. по высш. образ. – К., 1986. – 86 с.
8. Мироненко Н.С. Смена парадигмы рекреационной географии / Н.С. Мироненко // Известия РАН. – 1998. – № 3. – С. 26–31.
9. Мироненко Н.С., Эльдаров Э.М. Гуманитарные аспекты исследования рекреационных систем / Н.С. Мироненко, Э.М. Эльдаров // Вест. Моск. ун-та. – 1998. – №1. – С. 22-26. – (Серия 5. География).
10. Павліха Н.В. Пріоритетні напрями просторового облаштування туристично-рекреаційної системи / Н.В. Павліха // Вісник ДІТБ. – 2004. – № 9. – С. 114–117.
11. Побірченко В.В. Міжгалузеві аспекти ринкової адаптації територіальної рекреаційної системи (на прикладі Євпаторійської територіальної рекреаційної системи Криму): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. гео-

- граф. наук : спец. 11.00.02 / В.В. Побірченко ; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2001. – 19 с.
12. Преображенский В.С. Географические аспекты конструирования новых типов рекреационных систем / В.С. Преображенский, И.В. Зорин, Ю.А. Веденин // Изв. АН СРСР. – 1972. – № 1. – С. 36-51. – (Серия географ.)
 13. Смаль І.В. Основи географії рекреації і туризму : навч. посіб. – Ніжин : Вид-во НДПУ ім. М. Гоголя, 2004. – 264 с. – (Серия геогр.).
 14. Теоретические основы рекреационной географии / под. ред. В.С. Преображенского – М. : Наука, 1975. – 222 с.
 15. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія : навч. посіб. / Н.В. Фоменко. – К. : Центр навч. літератури, 2007. – 312 с.
 16. Руденко В.П. Географія природно-ресурсного потенціалу України : підручник ; у 2-х ч. / В.П. Руденко – К. : ВД «К.–М. Академія»; Чернівці : Зелена Буковина, 1999. – 568 с.
 17. Хвесик М.А. Інституційна модель природокористування в умовах глобальних викликів: монографія / М.А. Хвесик, В.Л. Голян. – К. : Кондор, 2007. – 480 с.
 18. Барбашин Е.А. Свойства, определяющие систему / Е.А. Барбашин // Механізм регулювання економіки. Економіка природокористування, економіка підприємства та організація виробництва. – 2007. – № 3. – С. 59-65.
 19. Системологія на транспорті: підручник ; у 5 кн. / за заг. ред. М.Ф. Дмитриченка. – К. : Знання України, 2005. – Кн. 1: Основи теорії систем і управління / [Е.В. Гаврилов, М.Ф. Дмитриченко, В.К. Доля та ін.]. – 344 с.

Стеченко Д.Н., Безуглий І.В. Концептуальные основы использования системного подхода в исследованиях рекреационно-туристического природопользования.

Рассматриваются методологические вопросы использования системного подхода в исследованиях рекреационно-туристической сферы. Акцентируется внимание на двух направлениях использования системного подхода: синтезе научных методов исследования и формировании сложноорганизованных объектов. Изложены основные положения авторской интерпретации региональной рекреационно-туристической системы.

Ключевые слова: системный подход, региональная рекреационно-туристическая система, интерпретация, природопользование, научные методы.

Stechenko D.M., Bezugly I.V. Conceptual Bases of the Use of the System Approach in Study of Recreation-Tourist Nature Management.

The methodological questions of the use of approach of the systems are examined in researches of recreation-tourist sphere. Attention is accented on two directions of the use of the system approach: synthesis of the scientific methods of the study and formation of a complicated way-organized objects. Main positions to author's interpretation of regional recreation-tourist system have been presented.

Key words: system approach, regional recreation-tourist system, interpretation, nature management, scientific methods.

Надійшло 08.09.2008 р.